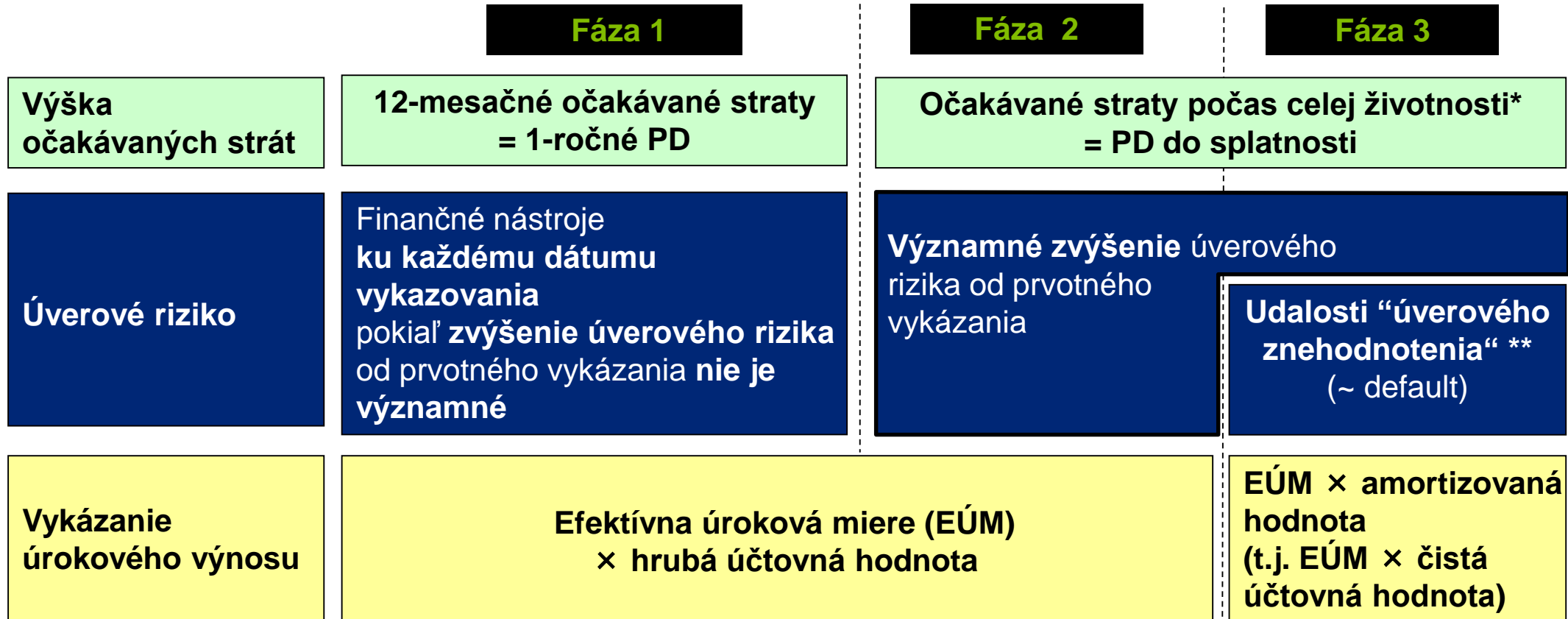

Základné princípy modelu zníženia hodnoty finančných nástrojov podľa IFRS 9

Martin Svitek

Základné princípy modelu zníženia hodnoty finančných nástrojov podľa IFRS 9

Model sa aplikuje aj na podsúvahové expozície - úverové prísluby a poskytnuté finančné záruky

* "Lifetime expected losses"

** "Credit impaired"

Základné princípy modelu zníženia hodnoty finančných nástrojov podľa IFRS 9

- Cieľom je vykázat' **očakávané úverové straty počas celej životnosti** pre všetky finančné nástroje, pri ktorých došlo k výraznému zvýšeniu úverového rizika – (posudzované jednotlivo alebo portfóliovo)

Posudzovanie je založené na informáciách, ktoré sú

- racionálne a preukázateľné (reasonable and supportable)
- zamerané na budúcnosť (forward-looking)
- k dispozícii bez neprimeraných nákladov alebo úsilia

T.j. nemožno priamo použiť PD, LGD pre regulatívne účely, keďže tieto sú „through the cycle“ a založené na historických dátach

Určenie výšky očakávaných strát

- nevychýlená hodnota vážená pravdepodobnosťami nastatia určená posúdením viacerých možných výsledkov
- určenie výšky, načasovania a pravdepodobností cash flows musí zohľadniť najmenej dva výsledky pravdepodobnosť že default nastane a nenastane

 možno použiť výpočet **PD * LGD * EAD** používaný pre regulatívne účely využívajúci interný ratingový systém – sú potrebné úpravy

- Diskontovanie (pôvodnou) EÚM

Praktické pomôcky (practical expedients) ponúkané IFRS 9 pri aplikácii modelu zníženia hodnoty

Významné zvýšenie úverového rizika = **zmluvné splátky v omeškaní > 30 dní**

- slúži najmä ako zábrana (backstop), že nad touto hranicou už nemôže byť finančný nástroj vo Fáze 1
- v skutočnosti však zvýšenie úverového rizika nastáva skôr a malo by byť bankou primerane identifikované
- ide o vyvrátiteľný predpoklad (rebuttable presumption)
 - ↳ napr. ak je možné preukázať, že neexistuje korelácia medzi zvýšením úverového rizika a 30 dňami po splatnosti, avšak táto existuje až pri 60 dňoch

Ak je **úverové riziko nízke** finančný nástroj môže **ostať vo Fáze 1**

=> pre nástroje s nízkym rizikom sa nemusí posudzovať nárast kreditného rizika

- IFRS 9 definuje nízke kreditné riziko

nízke riziko defaultu, silná kapacita plniť záväzky v krátkom období, v dlhšom horizonte môžu nepriaznivé podmienky znížiť schopnosť plniť záväzky
napr. externý „investičný rating“ pridelený v zmysle metodiky globálnych ratingových agentúr

Praktické pomôcky (practical expedients) ponúkané IFRS 9 pri aplikácii modelu zníženia hodnoty

- Posudzovanie významného zvýšenia úverového rizika môže byť založené na **12-mesačných PD** (pravdepodobnosť defaultu – 12M PD)
 - základná požiadavka = požívať riziko defaultu počas celej životnosti
 - 12M PD sa môžu použiť, pokiaľ okolnosti nenaznačujú, že by sa výsledok líšil
 - ↳ *Nemusí byť vhodné napr. pri úveroch, ktoré majú významné splátky až ku koncu splatnosti (riziko defaultu nemusí byť rovnomerne rozložené ale koncentrované blízko ku splatnosti)*
- Posudzovanie významného zvýšenia úverového rizika na základe **porovnania**
 - hranice **maximálneho úverového rizika**, nad ktorou banka sa neposkytuje nové úvery v určitom portfóliu
 - úverového **rizika k aktuálnemu dátumu**

Fáza 2 ak
Aktuálne kreditné riziko
> Maximálne riziko

Je možné iba pre portfólia finančných nástrojov s podobným (alebo nízkym) úverovým rizikom na začiatku expozície.

Praktické pomôcky (practical expedients) ponúkané IFRS 9 pri aplikácii modelu zníženia hodnoty

Ak má banka viacero expozícií voči klientovi (protistrane)

- Interné riadenie úverového rizika obvykle založené na hodnotení klienta, nie individuálnej expozície ako požaduje IFRS 9

Posudzovanie na úrovni klienta možné, ak je konzistentné s IFRS 9

=> všetky expozície klienta vo Fáze 2, len ak sa zvýšenie úverového rizika týka všetkých z nich

- *t.j. všetky expozície mali na začiatku významne nižšie úverové riziko, ktoré k aktuálnemu dátumu významne vzrástlo*

Straty počas celej životnosti (bez vykazovania 12-mesačných strát) sa vykážu

- povinne pre obchodné pohľadávky bez významného komponentu financovania (krátkodobé)
- ako voľba účtovnej jednotky pre:
 - pohľadávky z leasingov
 - obchodné pohľadávky s významným komponentom financovania

Na výpočet strát sa môže ako praktická pomôcka použiť matica opravných položiek podľa dní omeškania

Výpočet strát počas celej životnosti na základe 12-mesačných PD

- Ak má banka k dispozícii maticu pravdepodobnosti prechodov medzi jednotlivými ratingami za kratšie obdobie (napr. 12-mesiacov)
 - => krátkodobejšie PD sa môžu previesť na dlhodobejšie **násobením matic**
 - *Predpoklad: miera prechodov ostáva nezmenená aj dlhšom období*
(čo však nemusí platiť, hraničné miery defaultu obvykle klesajú s vekom expozície)

Napríklad 1-ročná matica prechodov

	A	B	C	D
A	0,97	0,03	0,00	0,00
B	0,06	0,83	0,08	0,03
C	0,01	0,12	0,64	0,23
D	0,00	0,00	0,00	1,00

Stĺpec pre PD
Pravdepodobnosť že expozícia s ratingom B zdefaultuje do 1 roka = 3%
(v príklade zjednodušene len 3 ratingy + default)

2-ročná matica prechodov and PD

1-ročná matica prechodov

	A	B	C	D
A	0,97	0,03	0,00	0,00
B	0,06	0,83	0,08	0,03
C	0,01	0,12	0,64	0,23
D	0,00	0,00	0,00	1,00

1-ročná matica prechodov

	A	B	C	D
A	0,97	0,03	0,00	0,00
B	0,06	0,83	0,08	0,03
C	0,01	0,12	0,64	0,23
D	0,00	0,00	0,00	1,00

2-ročná matica prechodov

	A	B	C	D	Σ
A	0,9427	0,0540	0,0024	0,0009	1,00
B	0,1088	0,7003	0,1176	0,0733	1,00
C	0,0233	0,1767	0,4192	0,3808	1,00
D	0,0000	0,0000	0,0000	1,0000	1,00

Pre rating C 2-ročná PD = $0,01 \cdot 0,00 + 0,12 \cdot 0,03 + 0,64 \cdot 0,23 + 0,23 \cdot 1,00 = 0,3808$

Výpočet strát počas celej životnosti na základe 12-mesačných PD

3-ročná matica prechodov a PD

1-ročná matica prechodov

	A	B	C	D
A	0,97	0,03	0,00	0,00
B	0,06	0,83	0,08	0,03
C	0,01	0,12	0,64	0,23
D	0,00	0,00	0,00	1,00

2-ročná matica prechodov

	A	B	C	D
A	0,9427	0,0540	0,0024	0,0009
B	0,1088	0,7003	0,1176	0,0733
C	0,0233	0,1767	0,4192	0,3808
D	0,0000	0,0000	0,0000	1,0000

3-ročná matica prechodov

	A	B	C	D	Σ
A	0,9177	0,0734	0,0059	0,0031	1,00
B	0,1487	0,5986	0,1313	0,1214	1,00
C	0,0374	0,1977	0,2824	0,4825	1,00
D	0,0000	0,0000	0,0000	1,0000	1,00

$$\text{Pre rating C 3-ročná PD} = 0,01 \cdot 0,0009 + 0,12 \cdot 0,0733 + 0,64 \cdot 0,3808 + 0,23 \cdot 1,00 = 0,4812$$

Výpočet očakávaných úverových strát pre 3-ročný úver s úver ratingom C

- Účtovná hodnota 100 (splátky istiny na konci roka 30, 30 a 40)
- LGD = 45%, EÚM používaná pre diskontovanie = 10%

PD1 = 0,23	incPD1 = 0,23	EAD1 = 100	
PD2 = 0,3808	incPD2 = 0,1508	EAD2 = 70	incPD – inkrementálne PD
PD3 = 0,4825	incPD3 = 0,1017	EAD3 = 40	

12-mesačné straty = 9,41

Očakávané straty počas celej životnosti = 14,71 =

$$0,23 \cdot 0,45 \cdot 100 / 1,1 + 0,1508 \cdot 0,45 \cdot 70 / 1,1^2 + 0,1017 \cdot 0,45 \cdot 40 / 1,1^3$$

IASB zriadila Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments (ITG)

- Diskusné fórum zástupcov bankovej a audítorskej praxe diskutujúce zaslané otázky k implementácii modelu zníženia hodnoty podľa IFRS 9
- V roku 2015 bolo na 3 mítingoch diskutovaných 22 tém
- Výsledky diskusií nepredstavujú záväzné požiadavky, avšak sú cennou doplnkovou informáciou pre porozumenie IFRS 9 požiadaviek
- Nebola identifikovaná potreba novelizovať IFRS 9
- Diskusie všeobecne zdôraznili potrebu adekvátnych zverejnení v oblastiach, keď vykazovanie závisí na úsudkoch účtovnej jednotky
- Link pre informácie o ITG a výsledkoch diskusií:

<http://www.ifrs.org/About-us/IASB/Advisory-bodies/ITG-Impairment-Financial-Instrument/Pages/home.aspx>

Výsledky diskusií ITG

Prognózy budúcich ekonomických podmienok

- Udalosti a informácie, ktoré sa stali známe pre koncom účtovného obdobia, avšak z praktických dôvodov banka používa staršie informácie (napr. z konca predchádzajúceho mesiaca)
 - ↳ vykázané straty sa musia upraviť na podmienky platné ku súvahovému dňu (nevýznamné úpravy nie je potrebné zohľadniť)
- Udalosti a nové informácie, ktoré sa stali známe po súvahovom dni avšak pred podpísaním účtovnej závierky
 - ↳ potreba úprav po súvahovom dni (upravujúce udalosti v zmysle IAS 10) závisí na špecifických faktoch a okolnostiach
 - Napr. zmena sadzieb alebo výsledky volieb po súvahovom dni by sa nezohľadnili,*
 - avšak zohľadnila by sa pravdepodobnosť nastatia týchto udalostí a ich dopadov na očakávané straty k súvahovému dňu*

Výsledky diskusií ITG

Informácie zamerané na budúcnosť (forward-looking)

- Majú sa zohľadniť na rozdielnom základe
 - ↳ napríklad zmeny v miere nezamestnanosti majú dopad len na portfóliá s dlžníkmi, ktorých sa nezamestnanosť týka
- Racionálna a preukázateľná informácia zameraná na budúcnosť o neistých a objavujúcich sa (emerging) udalostiach
 - aj keď je udalosť vzdialená, málo pravdepodobná a výsledok neistý,
 - ↳ môže byť stále relevantná pretože IFRS 9 používa hodnotu váženú pravdepodobnosťami nastatia viacerých možných výsledkov
 - ‘preukázateľnosť’ závisí na tom, či udalosť môže mať dopad na úverové straty
 - Tzn. nie či výsledok referenda bude “áno“/ “nie“ ale aké sú dopady “áno“/ “nie“*
 - => vylúčenie informácie sa vťahuje na ťažkosti s opodstatnením jej efektov
 - zohľadnenie informácie môže byť potrebné cez úpravu výsledkov vychádzajúcich z modelu (overlay)

Výsledky diskusií ITG

Viaceré scenária informácií zameraných na budúcnosť (forward-looking)

- K dispozícii bývajú viaceré scenária budúceho vývoja od analytikov (interných alebo externých)
- Pre výpočet očakávaných strát aj posudzovanie významného zvýšenia úverového rizika

Vyplýva z požiadavky: používať nevychýlenú hodnotu váženú pravdepodobnosťami nastatia viacerých možných výsledkov

- používanie jedného scenária (napr. najpravdepodobnejšie alebo priemer vážený pravdepodobnosťami) je vhodné ak je lineárny vzťah medzi scenármi a ich výsledkami
napr. ekonomický rast 0% → straty 5%, 2% → 4%, 4% → 3%
- v iných prípadoch by sa mali použiť viaceré scenária
- nie je potrebné zohľadniť každé možné scenáριο, IFRS 9 povoľuje použiť reprezentatívnu vzorku možných výsledkov

Výsledky diskusií ITG

Významné zvýšenie úverového rizika

- Ak banka má hranicu maximálneho rizika pre poskytovanie úverov (*napr. interný rating 5*) a všetky poskytnuté úvery majú rovnaké podmienky bez ohľadu na riziko
 - ↳ hranica sa môže použiť ako prah pre identifikovanie významného zvýšenia rizika, iba ak sú pod ňou všetky nárasty rizika nevýznamné
- Behaviorálny scoringový systém sa môže použiť na identifikáciu zvýšenia rizika
 - je potrebné dokázať koreláciu s rizikom defaultu a zabezpečiť včasnosť poskytovanej informácie a jej zameranie na budúcnosť
 - mali by sa zohľadniť všetky relevantné informácie vrátane externých
napr. z úverových registrov
 - pre včasné identifikovanie nárastu rizika môže byť dôležitá segmentácia portfólia na menšie skupiny

Výsledky diskusií ITG

Revolvingové úverové facility (napr. kreditné karty, kontokorentné úvery)

IFRS 9.5.5.20 požaduje, že pre revolvingové facility sa očakávané úverové straty určujú za obdobie, počas ktorého banka aktivitami riadenia rizika nedokáže znižovať straty, aj keď toto obdobie je dlhšie ako zmluvné (napr. výpovedná lehota 1 deň)

↳ Berie sa **behaviorálna životnosť** (ako obdobie, za ktoré sa počítajú straty)

- zohľadňujú sa všetky očakávané aktivity, ktoré majú za následok znižovanie rizika, t.j. redukcia, rušenie limitov
- proces hodnotenia rizika (credit review) obmedzuje obdobie pre výpočet strát, iba ak je dôkladný a mal by za následok kroky znižujúce riziko v prípade potreby
- pre facility, ktoré majú aktuálne zrušený/znížený limit sa neberie do úvahy možnosť ich budúceho navýšenia, ak by sa situácia klienta zlepšila
- je dôležité segmentovať portfólio na skupiny, ktoré lepšie zohľadňujú očakávané aktivity riadenia rizika - aktuálne najmä pre Fázu 2, napr.
 - *segment v ktorom je riziko zvýšené, avšak nie vysoké - životnosť dlhšia,*
 - *segment s vyšším rizikom - aktivity znižovania rizika bezprostrednejšie a životnosť kratšia*
- dôležité posudzovanie, či zmeny (vydanie nového typu karty, zvýšenie limitov) predstavujú novú facilitu (odúčtovanie starej), ktorá redukuje behaviorálnu životnosť

Výsledky diskusií ITG

Revolvingové úverové facility (napr. kreditné karty, kontokorentné úvery)

- Aké charakteristiky kvalifikujú nástroj pre účtovanie podľa IFRS 9.5.5.20
 - zmluvná doba facility môže byť obmedzená (napr. 1 rok)
 - avšak, výsledkom čerpania facility nemôže byť úver s fixnou splatnosťou
- Ak má banka predchádzajúcu prax povoľovania prečerpania úverových limitov klientom
 - čerpania nad limit sa nemôžu zohľadňovať pre účely zníženia hodnoty (aj keď z regulatívneho pohľadu áno)
- “Charge“ karty – nemajú absolútny úverový limit
 - Ak banka v praxi schvaľuje každú platobnú transakciu klienta (podľa vnímanej platobnej kapacity na základe histórie výdavkov a príjmov)
 - ↳ nečerpaný limit nepredstavuje pevný záväzok poskytnúť úver => nepodlieha vykazovaniu zníženia hodnoty

Výsledky diskusií ITG

Rozsah pôsobnosti pre rôzne druhy úverových príslubov

Aby boli prísluby pod pôsobnosťou IFRS 9

- musia byť záväzkom poskytnúť úver za špecifikovaných podmienok
 - ktorý spĺňa definíciu finančného nástroja a
 - nie je vylúčený spod pôsobnosti IFRS 9
-
- ITG špecificky diskutovala, že úverovým príslubom nie sú:
 - príslub začať finančný lízing
 - príslub obchodníka poskytnúť úver, ak zákazník kúpi tovar/služby v budúcnosti

Výsledky diskusií ITG

Dátum oceňovania

- Opravná položka (OP) má byť prepočítaná *k dátumu odúčtovania* (napr. pri predaji aktíva)
- OP nemusí (avšak môže) byť vykázaná k dátumu *prvotného vykázania* pretože IFRS 9 vyžaduje účtovanie len k dátumu vykazovania

Ak je aktívum v cudzej mene a OP sa nevykáže už pri prvotnom vykázaní

kurzový rozdiel by sa určil porovnaním

- prvotnej účtovnej hodnoty (bez OP) a
- účtovnej hodnoty k prvému dátumu vykazovania (zahŕňajúcej OP)

Výsledky diskusií ITG

Finančné záruky

- **Dlhové nástroje s (prijatou) integrálnou finančnou zárukou**

- ↳ pravdepodobnosť defaultu (PD) nie je ovplyvnená príjmami zo záruky
 - Avšak niekedy môže poskytovateľ záruky ovplyvniť PD dlžníka
 - napr. akcionár dlžníka poskytujúci záruku môže uprednostniť jeho financovanie (a znížiť tým riziko defaultu) pred plnením záruky*

- **Poskytnuté finančné záruky**

- ↳ určovanie výšky očakávaných strát nezohľadňuje budúce platby prémie zo záruky
 - Zohľadňuje príjmy z prevzatých pohľadávok a iných odškodnení pri plnení záruky

Výsledky diskusií ITG

Modifikované finančné aktíva

- IFRS 9 vyžaduje pre finančné aktíva pri modifikácii cash flows (ktorá nevedie k odúčtovaniu) vykázat' zisky/straty z modifikácie

↳ *Poskytnutie priaznivejších podmienok dlžníkovi = strata*

↳ ITG urobila závery, že

- strata (zisk) z modifikácie je založená na porovnaní hrubých účtovných hodnôt a nie je ovplyvnená existujúcou opravnou položkou
- modifikácia nemá viesť k vykázaniu nulových očakávaných strát
- nie je predpísaná položka na prezentovanie straty (zisku) z modifikácie
=> môže sa prezentovať ako súčasť strát zo zníženia hodnoty
- modifikácie v dôsledku finančných ťažkostí dlžníka alebo z komerčných dôvodov sa môžu samostatne rozlíšiť v poznámkach

Výsledky diskusií ITG

Účtovanie opravnej položky pre aktíva vo Fáze 3

- Úver v defaulte (Fáza 3)
- EÚM = 10%

Stavy na začiatku roka:

Hrubá účtovná hodnota = 100

Opravná položka = 60

Úrokový výnos počas roka = 4 (= 40 * 10%)

Čistá účtovná hodnota (amortizovaná hodnota)
= 40 (= 100 - 60)

Účtovanie počas roka (nedošlo k splátkam):

10 Úver (súvaha) / Opravná položka (súvaha) 6

/ Úrokový výnos (výsledok hospodárenia) 4

Navýšenie účtovnej hodnoty o hrubý úrok 10 a súvahové vyoprávkovanie v sume 6 na úroveň 'unwidingu' vo výsledku 4

Stavy na konci roka:

Opravná položka = 66 (= 60 + 6)

Hrubá účtovná hodnota = 110 (= 100 + 10)

Čistá účtovná hodnota (amortizovaná hodnota)
= 44 (= 110 - 66)

Prezentovanie opravnej položky (pre všetky Fázy)

- Používanie účtu opravnej položky je povinné
- Avšak nemusí sa prezentovať samostatná položka v súvahe => v súvahe sa môže prezentovať čistá účtovná hodnota aktíva

Výsledky diskusií ITG

Kolaterál a iné zabezpečenia

IFRS 9 (definícia úverových strát a 5.5.55) požaduje pre zahrnutie do odhadov očakávaných strát, aby kolaterál a iné zabezpečenia boli *súčasťou / integrálne zmluvným podmienkam*

- Toto nie je limitované na výslovné podmienky v zmluve

↳ Má sa uplatniť úsudok, dôležitým princípom je vyhnúť sa dvojitému započítaniu

- *Typický prípad, ktorý sa nekvalifikuje ako 'integrálny' je zabezpečenie prostredníctvom credit default swapov (keďže tieto sa účtujú samostatne ako derivát)*

Cash flows z očakávaného predaja zdefaultovaných úverov

- Aby sa príjmy z predaja zahrnuli do odhadov očakávaných úverových strát
 - ↳ Účtovná jednotka musí mať úmysel a schopnosť získať cash flows z predaja
 - Zohľadňuje sa minulé prax, úmysel, právne možnosti a očakávania trhu na predaj
 - Zohľadnenie príjmov z predaja je relevantné pre všetky 3 Fázy

Používanie aktuálnej efektívnej úrokovej miery

- Pre nástroje s variabilnou úrokovou mierou – sadzba používaná pri diskontovaní má byť konzistentná s EÚM používanou pre projekciu cash flows
 - ↳ Ak EÚM vychádza z aktuálne fixovanej variabilnej sadzby
 - => táto sa používa aj na diskontovanie pri výpočte očakávaných úverových strát

Používanie 12-mesačných PD pri posudzovaní zvýšenia úverového rizika

- Banka má vynaložiť úsilie aby posúdila, či 12-mesačné PD ostávajú vhodným priblížením rizika defaultu počas celej životnosti
 - posudzovanie sa má realizovať na priebežnom základe (čo môže byť ľahšie počas životnosti ako na začiatku)

Finančné aktíva so splatnosťou < 12 mesiacov

- Musia byť posudzované, či sa úverové riziko významne zvýšilo (*aj keď 12-mesačné straty = straty počas celej životnosti*)
- Sledovanie je potrebné pre účely zverejnení (rozlišujú medzi Fázou 1 a 2)

Maximálne obdobie pre kalkuláciu úverových strát

- Krátkodobé úvery (napr. 6 mesačné) s automatickým predlžovaním, pokiaľ klient / banka nenamieta. Banka nerealizuje posudzovanie rizika v krátkodobej periodicite
 - ↳ straty sa počítajú za zmluvné (t.j. 6-mesačné) obdobie

**BANKING &
INSURANCE**

FORUM 2016